

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Станислав Димитров,

професор във Висшето училище по застраховане и финанси

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност **‘професор’**

на Висшето училище по застраховане и финанси

по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионалното направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично об-
ращение, кредит и застраховане“

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 5 от 17.01.2025 г. и в интернет-страницата на Висшето училище по застраховане и финанси, като кандидат участва доц. д-р Андрей Захариев.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № 119 от 24.03.2025 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност **‘професор’** във Висшето училище по застраховане и финанси по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионалното направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховане“, **обявен от Висшето училище по застраховане и финанси.**

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат, а именно доц. д-р Андрей Захариев.

Представеният от доц. д-р Андрей Захариев комплект материали на електронен вариант е в пълно съответствие с Правилника за условията и реда за заемане на академични длъжности във Висшето училище по застраховане и финанси, и включва следните документи:

- автобиография;
- копие на дипломата за притежаваната образователна и научна степен „доктор“;
- документ за заеманата академичната длъжност „доцент“ и „професор“;
- монографичен труд с резюме;
- списък на публикациите след заемането на академичната длъжност „доцент“ и екземпляри от тях;
- резюмета на български и английски език на публикациите след заемането на академичната длъжност „доцент“;
- удостоверение за изисквания се стаж по чл. 33, ал. 1, т. 2;
- разделителни протоколи за съвместните публикации;
- доказателства за ръководство на докторанти, назначени като преподаватели във висше училище;
- доказателства за ръководство на научни проекти и други изследователски задачи;
- справка за изпълнението на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“;

- справка за оригиналните научни приноси в трудовете и за цитиранията (без автоцитиранията);
- формуляр за съгласие за обработката на личните данни във връзка с участието в конкурса.

Представените документи от кандидата доц. д-р Андрей Захариев се характеризират с подреденост и пълнота.

2. Кратки биографични данни на кандидата

На основата на представените документи и по-конкретно на представената автобиография, може да се направи извод, че кандидатът доц. д-р Андрей Захариев притежава значителен опит в научноизследователската дейност, в преподавателската дейност и в практиката. Доц. д-р Андрей Захариев последователно придобива магистърска степен по Икономика и управление на промишлеността и анализ от Стопанска академия "Д. А. Ценов", докторска степен /Научна специалност 05.02.05 "Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка"/ от Стопанска академия "Д. А. Ценов", доцент от 2001 г. и професор от 2012 г. в Стопанска академия "Д. А. Ценов". Преподавателският опит на доц. д-р Андрей Захариев включва автор и лектор по 11 дисциплини, сред които Международни финанси, Управление на дълга, Финансов анализ, Управление на капиталите във фирмата, Финансово управление на човешките ресурси, Управление на общинските бюджети, Техники за проектно финансиране, Валутни и валутни сделки, Въведение във финансите, Основи на финансите и икономически теории, Финансов риск мениджмънт. Доц. д-р Андрей Захариев показва значителен опит в практиката, като управител на компании, председател на УС на Националната асоциация на действащите председатели на общински съвети в РБългария (2005-2008), председател на постоянна комисия по икономическо развитие, финанси и бюджет към Общински съвет Свищов (от м. VII'2008 г. до м. V,2010 г.), административно-управленски функции в Стопанска академия "Д. А. Ценов", Свищов като декан, ръководител катедра, заместник-ректор, заместник-председател на Общото събрание и др.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

В допълнение на споменатото за кандидата в биографичните данни, прави впечатление изключително активното участие на доц. д-р Андрей Захариев в управление на екипи и проекти. Доказателство за това е участието в ръководеното и изпълнението на над 30 национални и международни проекти.

Доц. д-р Андрей Захариев е научен ръководител на значителен брой успешно защитили докторанти, 17 души, двама от които в съвместно ръководство.

Научната и научно-приложна дейност на кандидата доц. д-р Андрей Захариев може да се оцени като изключително добра, напълно съответстваща на изискванията по настоящия конкурс. В настоящата процедура за конкурс за „професор“ доц. д-р Андрей Захариев участва с 42 публикации, както следва:

- 1 монография – хабилитационен труд;
- 1 публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд;
- 8 статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация;
- 21 на брой статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове;
- 2 студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация;
- 2 студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове;
- 1 публикувана глава от колективна монография;
- 5 публикувани университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа;
- 1 публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа.

Публикациите на кандидата доц. д-р Андрей Захариев имат ясни научни, научно-приложни и приложни приноси.

Прави много добро положително впечатление, че авторът успешно се справя да разработва както самостоятелни изследвания, така и съвместно с други автори.

Друг много положителен момент от научната дейност на кандидата доц. д-р Андрей Захариев е обстоятелството, че публикациите са както в различни реномирани списания, така и по повод на научни конференции и кръгли маси.

В допълнение, положителен атестат за качествата на автора е факта, че част от публикациите са на чуждестранни езици – на английски език.

От съдържателна гледна точка, представената за целите на конкурса монография е много актуална. Заглавието на монографията е “Финансовата децентрализация - крос анализ и емпирични свидетелства”.

Представеният труд е в обем от 157 страници и включва въведение, три глави, заключение, списък с фигурите, списък с таблиците, списък на цитираната литература и библиографски показатели на монографичния труд.

Финансовата децентрализация в България е обект на изследването на монографията. Предмет на изследването е установяването чрез крос анализ и емпирични свидетелства на актуалното състояние, проблеми и перспективи пред българските общини през призмата на отговорностите и правомощията на органите за местно самоуправление. На стр. 6 е формулирана водещата теза на монографията, а именно *„...финансовата децентрализация е многомерен процес със стратегически характер, съчетаващ делегиране на правомощия с ресурсната им обезпеченост за осигуряване изпълнението на постановките в Европейската харта за местно самоуправление, в среда на множествени кризи и перспективи, свързани с членството на страната в Шенгенското пространство и Еврозоната.“* Считам, че тезата е подходящо формулирана, отговоря на заглавието, структурата, съдържанието, анализа и изводите в изследването.

Изследването в монографията е задълбочено и показва значим авторски опит и академичен принос. Използвани са множество източници на информация.

В Глава Първа се разглеждат емпирични свидетелства за финансовата децентрализация в среда на множествени кризи (2020-2025 г.). Съдържанието на тази глава е в 9 точки. Обемът на първа глава е 55 страници. Анализът в глава първа е насочен към оценка на финансо-

вото състояние на българските общини в периода 2020-2025 г., оценка на общинските приходи, оценка на общинския дълг, оценка на потенциала за генериране на приходи от управление на общинската собственост, оценка на предпочитанията за въвеждане на споделени данъци и др.

В Глава Втора се извършва крос анализ на тенденциите във финансовата децентрализация в България (2020-2025 г.). Съдържанието на тази глава е в 3 точки. Обемът на втора глава е 40 страници. В глава втора се разглеждат методика и тествани вторични работни хипотези при крос анализа на финансовата децентрализация от 2025 г. и анализират резултати, изводи и обобщения от крос анализа на тенденциите във финансовата децентрализация в България (2020–2025 г.).

В Глава Трета изследването съдържа дескриптивна статистика и корелационен анализ на анкетните резултати за финансовото състояние на общините и финансовата децентрализация. Съдържанието на тази глава е в 2 точки. Обемът на трета глава е 36 страници. В трета глава се извършва оценка чрез дескриптивна статистика на анкетните резултати за финансовата децентрализация към 2025 г. Прави се корелационен анализ на селектирани фактори и показатели за финансовата децентрализация към 2025 г., чрез аналитични секторни колерограми и синтетична междусекторна колерограма на финансовата децентрализация на база анкетно проучване от 2025 г.

От гледна точка използваната методология на изследването, приложени са анкетен метод, крос анализ, графичен метод на анализ, дескриптивна статистика, корелационен анализ, методи на индукцията и дедукцията, метод на моделирането, сравнителен анализ и др. Анкетното проучване е проведено през месеците януари и февруари 2025 г. Респонденти са 50 председатели на общински съвети, които попълват анкетния въпросник електронно (80%) и на хартия (20%) в рамките на семинар на НАПОС-РБ, проведен на 10.2.2025 г. Анкетата е структурирана в десет раздела, включва 52 въпроса.

Приемам като приноси на автора:

- Национално изследване към началото на 2025 г. за времеви период 2020-2024 г. върху фискалната децентрализация в България и укрепването на инвестиционния капацитет на общините. Проведен крос анализ и емпиричен мониторинг на състоянието на финансовата децентрализация в България от позицията на общинските

съвети. Чрез анкетното проучване авторът анализира актуалното състояние, проблеми и перспективи пред българските общини през призмата на отговорностите и правомощията на органите за местно самоуправление. Настоящото анкетно проучване надгражда и доразвива по-ранното монографично изследване на автора, проведено във времева точка 2011 г. с оценка на първия мандат на органите за местно самоуправление в условия на еврочленство (периода 2007–2011 г.).

- В резултат на изследването авторът потвърждава формулираната основна теза, че финансовата децентрализация е многомерен процес със стратегически характер. В него успешно се съчетават делегирането на правомощия с тяхната ресурсната обезпеченост. Управлението на българските общини се осъществява в среда на множествени кризи (пандемия, военен конфликт, пикови енергийни цени и т.н.), съчетано с перспективите от членството на страната в Шенгенското пространство и Еврозоната, което изправя финансовата децентрализация в България в сериозни предизвикателства. Посрещането на потребностите на домакинствата в общинските центрове и населените места се сблъскват с амортизирана инфраструктура, затрудняваща нормални битови потребности като водоснабдяване, канализация, електроснабдяване, уличен достъп и дълго отлагано реформиране в сектора на сметоизвозването и сметопочистването при заплащането на съответна справедлива такса битови отпадъци.
- Задълбочен анализ и формулиране на предложение за подобрение във финансовата децентрализация чрез установяване на специфични връзки и зависимости за изчерпване капацитета от местни източници на приходи, зависимост от централно финансиране и субсидии на общините. Изследването формулира набор от слабости и пропуски в процеса, водещ до влошаване на финансовата стабилност на общините, съчетано с паралелни процеси на централизация на ресурсите и децентрализация на отговорностите, мотивиращи осезаема потребност за възстановяване практиката на споделеност на основните данъци върху доходите като елемент на brutната добавена стойност и инструмент за постигане на консенсусно възстановяване на баланса между центъра и регионите. Извличане на валидирани позитивни оценки от групата респонденти през 2025 г. за благоприятно влияние върху перспективите за развитие на българските общини от членството в Шенгенското пространство, приемането в еврозоната.

Въз основа на представената информация относно изпълнение на национални минимални изисквания съгласно ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, може да се направи извод, че кандидатът доц. д-р Андрей Захариев отговаря на съответните критерии, както следва:

- група „А“ – 50 точки при минимум 50 точки;
- група „В“ - 100 точки при минимум 100 точки;
- група „Г“ – 363.41 точки при минимум 200 точки;
- група „Д“ – 1 530 точки при минимум 100 точки и
- група „Е“ – 1305.39 точки при минимум 100 точки.

Прави впечатление превишението на изпълнението на минималните изисквания по критериите в група Г, група Д и група Е, особено значителното превишение в последните две групи критерии.

4. Оценка на личния принос на кандидата

На основата на представената документация по процедурата на настоящия конкурс мога да направя обоснована оценка за наличието на ясен личен принос на кандидата доц. д-р Андрей Захариев в съответните публикации, и в пълна степен формулираните приноси и получени резултати, са негова лична заслуга.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени принципни или формални критични забележки и препоръки към научните трудове и дейността на кандидата доц. д-р Андрей Захариев.

Мога да отправя препоръка доц. д-р Андрей Захариев да задълбочи изследванията си в областта на въпросите, свързани с управлението на общинските центрове в България и финансовата децентрализация. Убеден съм, че авторът ще допринесе за постигането на бъдещи научни и научно-приложни приноси в изследваните области.

6. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от кандидата доц. д-р Андрей Захариев, освен придобитите в хода на настоящата процедура.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от **кандидата доц. д-р Андрей Захариев** отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ВУЗФ.

Кандидатът в конкурса доц. д-р Андрей Захариев е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и „доцент“. В работите на кандидата доц. д-р Андрей Захариев има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на кандидата доц. д-р Андрей Захариев е несъмнена.

Постигнатите от кандидата доц. д-р Андрей Захариев резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника на ВУЗФ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна оценка** и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Академичния съвет на Висшето училище по застраховане и финанси за избор на **доц. д-р Андрей Захариев** на академичната длъжност ‘професор’ във Висшето училище по застраховане и финанси по професионалното направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховане“.

09.05.2025 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Станислав Димитров)